

Józef Pólturzycki

Uniwersytet Warszawski

Wartość współpracy naukowej

The Value of Academic Collaboration

Panią Profesor dr hab. Olę Czerniawską poznałem ponad 50 lat temu, gdy odwiedzałem prof. Aleksandra Kamińskiego w jego katedrze na Uniwersytecie Łódzkim. Olga była młodą doktorantką kończącą pracę doktorską na temat analizy demograficznej i społecznej uczniów szkół dla pracujących, która ukazała się w wersji książkowej w 1970 r. pt. *Kształcenie dorosłych a środowisko rodzinne*. Była to ciekawa i wartościowa praca, przygotowana przez młodą absolwentkę studiów historycznych, a nie socjologicznych, jakby to wynikało z tematu. Autorka ogłosiła jeszcze parę artykułów w „Oświacie Dorosłych” i obszerne studium w „Kwartalniku Pedagogicznym”. Sam pracowałem wówczas nad stanem szkolnictwa dla dorosłych w Polsce i analizy demograficzne oraz społeczne prowadzone przez Olę Czerniawską były dla mnie bardzo wartościowe i pogłębiły wyraźnie moje rozumienie szkoły dla dorosłych w kontekście potrzeb słuchaczy, które wynikały z ich środowiska rodzinnego, zawodu lub rodzaju pracy, a nawet miejsca zamieszkania i innych doświadczeń. Zaczęliśmy wymieniać doświadczenia i wspierać wzajemnie swoje badania nad szkołami dla dorosłych. U mnie doprowadziło to do analiz nad procesem samokształcenia i edukacją na odległość, a Olga rozwinęła badania biograficzne i działalność na uniwersytetach trzeciego wieku, co ją doprowadziło do udziału w kongresach AUTA i aktywnego uczestnictwa we władzach tego stowarzyszenia. W 1976 r. przygotowała do druku i wydała wybór pism Kazimierza Kornilowicza *Pomoc społeczno-kulturalna dla młodzieży pracującej i dorosłych*, opatrując ten tom wstępem i opracowaniem redakcyjnym, w których spożytkowała swoje kompetencje z metodologicznego warsztatu historyka. Pracowała już wówczas w zespole prof. A. Kamińskiego, także przecież historyka, a nawet archeologa. Profesor ce-

nił Jej kompetencje i pracowitość i uważał nie tylko za wyróżniającą się młodą uczoną, ale także upatrywał w Jej osobie swoją następczynię w środowisku pedagogów społecznych i andragogów Uniwersytetu Łódzkiego. Dzielił się ze mną swoimi ocenami i przewidywaniami podczas wspólnego wyjazdu do Belgradu na konferencję poświęconą procesowi samokształcenia. Mieszkaliśmy z prof. Kamińskim w jednym hotelu Slavia, wspólnie udawaliśmy się na posiłki, zwiedzaliśmy miasto, Kalemegdan – dawną twierdzę – muzeum, byliśmy nawet w Ambasadzie Polskiej, wzniesając popłoch, gdyż sądzono, że planujemy ucieczkę z kraju, a my wróciliśmy do swoich zespołów i instytucji, o których wymienialiśmy uwagi, niekiedy bardzo wnikliwe. Profesor, charakteryzując swój zespół współpracowników i doktorantów, wysoko ocenił Olgę Czerniawską. Od niego dowiedziałem się, że Olga pochodzi z rodziny bohatera narodowego, por. Piotra Wysockiego – organizatora Powstania Listopadowego, później zesłańca, któremu w bardzo podeszłym wieku pozwolono wrócić do kraju i osiąść w Warce. Jest tam, w Muzeum Kazimierza Pułaskiego fragment ekspozycji biograficznej Piotra Wysockiego. Mnogość zainteresowań oraz barwność i żywość opisów wpłynęły także na moje zainteresowania i podjąłem opracowanie biograficznych analiz życia i pamiątek znanych postaci z mego kręgu zainteresowań, co zaowocowało z czasem opisem muzeów literackich, biograficznych oraz odrębnych opracowań na temat pedagogicznej aktywności Adama Mickiewicza, Fryderyka Chopina, Jana Matejki, Bolesława Prusa, Elżbiety Zawackiej, Elizy Orzeszkowej, kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz samego Aleksandra Kamińskiego. Moje starania o opracowanie życia i twórczości prof. Kamińskiego były wspomagane przez Olgę Czerniawską. Dzieliła się swymi wspomnieniami, skontaktowała mnie z córką Profesora, a ta wybitna uczona filologii południowo-słowiańskiej także udostępniła mi pamiętki po swym wielkim ojcu, a sama dzieliła się wspomnieniami. Przygotowany tekst dla wydawnictwa został wnikliwie przez prof. Olgę Czerniawską zrecenzowany, co pozytywnie wpłynęło na jego ostateczny kształt, formę i zawartość treściową. Córka Profesora ciepło przyjęła moje opracowanie i wyraziła zadowolenie z recenzji Olgi Czerniawskiej, stwierdzając, że to była najbliższa współpracowniczka ojca i ma najwięcej doświadczeń z ich wspólnej pracy oraz najbogatszą wiedzą o działalności naukowej czy pedagogicznej A. Kamińskiego. Olga Czerniawska także kontynuowała ujęcie biograficzne prof. Kamińskiego, ale nie konkretyzowała ich na kolejnych osobach i przykładach, tylko stworzyła swoistą metodologię opracowań biograficznych, w ogóle jako dziedziny badań pedagogicznych i andragogicznych. Kontynuowała za A. Kamińskim także jego rozważania gerontologiczne, jak również swoiste ujęcia kulturo-

we i cywilizacyjne na podstawie analiz biograficznych i autobiograficznych. Są to oryginalne perspektywy metodologiczne i analizy badawcze tworzące biograficzną szkołę badań Olgi Czerniawskiej, ale stanowią także twórcze rozwijanie koncepcji pedagogiki społecznej i gerontologii inicjowanych w poglądach, pracach oraz planach autorskich A. Kamińskiego i jego współpracowników.

Łódź jako miasto uniwersyteckie zaczęła się tworzyć już przed wojną, dzięki powstaniu Wolnej Wszechnicy Polskiej, a po wojnie na tej bazie rozwijał się Uniwersytet Łódzki, noszący nawet początkowo w nazwie Wolna Wszechnica Polska. Jednym z wyraźnych osiągnięć nauki i edukacji akademickiej jest w Łodzi niewątpliwie pedagogika społeczna i andragogika, które początkowo rozwijały się wokół osoby i pracy Heleny Radlińskiej i Aleksandra Kamińskiego, a po przejściu Profesora na emeryturę i przeniesieniu się do Warszawy środowisko andragogików łódzkich nadal rozwijało się pod kierunkiem Docenta Profesor Olgi Czerniawskiej. Profesurę realizowano na Uniwersytecie Warszawskim, a ja zostałem powołany na jednego z recenzentów i mogłem dokładniej poznać dorobek naukowy, publikacje i działalność organizacyjną Olgi Czerniawskiej.

Po habilitacji, w okresie przygotowań do profesury Docent Olga Czerniawska rozwinęła współpracę naukową między polskimi uczelniami, a także w zakresie międzynarodowym. Organizowała spotkania, konferencje, przygotowywano i wydawano pod Jej redakcją naukową prace zbiorowe. Zapraszała specjalistów zza granicy: z Niemiec, Francji i Włoch, a także z Portugalii, i na te spotkania zapraszała andragogów z polskich uczelni. Dbała o zachowanie dokumentacji z tych form współpracy i publikowano pod Jej redakcją oraz młodszych współpracowników interesujące kolejne tomy prac na temat kształcenia dorosłych w Polsce i za granicą.

Sama Olga Czerniawska rozwinęła dwie nowe dziedziny swych badań i publikacji. Pierwszą stała się edukacja dorosłych we Włoszech, jej rozwój, ośrodki akademickie, uniwersytety powszechne oraz formy nowatorskich rozwiązań w praktyce włoskiej edukacji dorosłych, a także kształcenie specjalistów do własnej praktyki edukacyjnej. W postępowaniu o nadanie tytułu profesora tematyka włoskiej edukacji dorosłych stała się bardzo ważnym osiągnięciem naukowym i została wysoko oceniona. Profesor Olga Czerniawska stała się w Polsce najlepszą specjalistką od edukacji dorosłych we Włoszech, a Włochy mają bardzo zróżnicowaną i ciekawą działalność edukacyjną. Ale nie tylko Włochy stały się dziedziną badań i tematem publikacji Profesor Olgi Czerniawskiej. Drugą nową dziedziną jest edukacja osób trzeciego wieku oraz związana z nią gerontologia edukacyjna. Profesor Czer-

niewska została członkiem zarządu AIUTA/Związek Uniwersytetów Trzeciego Wieku/ i popularyzuje działalność tej ważnej organizacji w polskich czasopismach edukacyjnych. Nie tylko zaprosiła do Polski na spotkania naukowe tak znanych andragogów, jak: M. Lani-Bayle z Francji, D. Demetrio i P. Dominice z Włoch, H. Griese z Niemiec, E. Gelpi z Włoch i Francji, ale przyczyniła się do przetłumaczenia i opublikowania cennych prac Gelpiego, Griesego oraz Demetria, co zbliżyło nas do nauk o wychowaniu dorosłych na Zachodzie. Osobiście cenię najwyższej publikacje Ettorego Gelpiego i Ducia Demetria o kształceniu ustawicznym i szeroko rozumianej edukacji dorosłych, studium opublikowanym w „Pedagogice” pod red. B. Śliwerskiego, który przy tekście Demetria dziękuje Pani Profesor Oldze Czerniawskiej za wskazanie tego cennego opracowania.

Prace Profesor Olgi Czerniawskiej z zakresu andragogiki, gerontologii, pedagogiki porównawczej i studiów biograficznych są powszechnie znane i cenione. Ja chcę podkreślić Jej opracowania dydaktyczne, które dla moich zainteresowań są szczególnie wartościowe. Już przed laty z prof. A. Kamińskim ogłosiła recenzję pierwszego wydania *Dydaktyki dorosłych* Franciszka Urbańczyka, a w 1987 r. Jej staraniem został opublikowany tom studiów *Uczący się dorośli w świetle badań* – materiały z konferencji w Łodzi we wrześniu tego roku. Jest to cenne i oryginalne wydanie, a brak przy nim nazwiska Profesor Olgi Czerniawskiej, chociaż to Ona zorganizowała konferencję i przygotowała zbiór cennych i oryginalnych prac, wydanych formalnie przez Jej współpracownika dra A. Trzuskowskiego.

Jest to także przykład, jak wysoko ceniła swoich współpracowników i uczniów, wśród których wyrosła ceniona grupa specjalistów, tworzących wraz ze swoją Panią Profesor znane środowisko pedagogiki dorosłych w Uniwersytecie Łódzkim, a z czasem także w innych uczelniach tego miasta. Należy wymienić Panie: dr hab. Elżbietę Dubas-Kowalską, dr Barbarę Juraś-Krawczyk, dr Małgorzatę Dziegielewską, dr Elżbietę Woźnicką, dra Kazimierza Zawadzkiego i spore grono młodszej generacji andragogów. Charakterystycznym jest, że każdy z uczniów czy współpracowników Profesor Olgi Czerniawskiej obok wspólnych prac z promotorką bada oraz ogłasza prace z własnego zakresu, co nie tylko poszerza znacznie teren działań naukowych, ale pozwala specjalizować się zgodnie z zainteresowaniami i rozwijać własne drogi rozwoju, a także bogate propozycje metodologiczne. Jest to niewątpliwie bardzo cenna zasługa kierownika naukowego, jakim była i jest Profesor Olga Czerniawska.

Na zakończenie godzi się przypomnieć, że Olga Czerniawska organizowała w Łodzi spotkania, z których wyłoniło się Akademickie Towarzystwo

Andragogiczne, które przyjęło Ją za wiceprzewodniczącą, a Ona planowała rozwój ATA i inspirowała powstanie czasopism „Edukacja Dorosłych” oraz „Rocznika Andragogicznego”, a także inicjowała Szkołę Młodych Andragogów, tak udanie kierowaną przez prof. Józefa Kargula już ponad dwadzieścia lat.

Cieszę się, że ATA i jej czasopisma pamiętają o pracy i zasługach Pani Profesor Olgi Czerniawskiej, z radością przyłączam się do form uznania, życząc Jubilatce wielu dalszych owocnych lat życia i wartościowych prac andragogicznych oraz gerontologicznych. Dziękuję Jej uczniom, że tak serdecznie dbają o pamięć i liczne zasługi swojej Pani Profesor.

Profesor Olga Czerniawska